

II Congrés de Professionals i Entitats de Gerontologia i Geriatria de Catalunya

Taula Temàtica 3 La continuïtat de la vida quotidiana. Els drets dels cuidadors

T.3.1 Drets i deures dels cuidador. L'aventura quotidiana.

Coordina:

Sra. Susanna Roig (*Responsable provincial d' Ajut a Domicili i Suport a Família, Creu Roja Barcelona*)

Ponents:

Sra. Eulàlia Cucurella (*Presidenta d'Alzheimer Catalunya*)

Sr. Josep Vilajoana (*Vicedegà del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya*)

Sra. Inmaculada Asensio (*Cap del Servei de Suport a la Gestió. ICASS*)

17 de març - 15.00h
La Farga de L'Hospitalet

Sra. Susanna Roig

Responsable provincial d' Ajut a Domicili i Suport a Família, Creu Roja Barcelona.

La cura informal és una oportunitat per conèixer l'altre, per aprendre noves formes de relació, compartir una història de vida, redescobrir lligams oblidats... però també pot ser una càrrega, una dificultat en el camí per aconseguir els projectes de vida individuals, una distorsió en les relacions de parella, amb els fills...

Per aquest motiu, podem afirmar que la cura informal és complexa i plena de sentiments contradictoris, pot haver satisfacció però a la vegada frustració, sentiment d'utilitat i a la vegada de càrrega, pot proporcionar moments d'emoció però també moments de tensió i nervis... diversitat de sentiments que interaccionen amb els de la persona gran que es troba en un procés de canvi i de pèrdues importants, processos difícils d'elaborar, i per tant en una situació d'especial sensibilitat i vulneració.

Per altra banda, un altre factor que marca l'experiència de cuidar, és el fet que no sempre es desenvolupa en un marc de circumstàncies ideals, o sigui, ens trobem amb situacions de cura informal forçades per diferents circumstàncies i que en realitat al darrera hi ha conflictes de relació, problemes passats mai resolts, dificultats de convivència i un llarg etc.. afegint una dificultat a la complexitat pròpia de tasca de cuidar.

Aquestes situacions forçades, en moltes ocasions, ens poden portar a la vulneració de drets, tant del cuidador com de la persona gran, ja que poden generar situacions de negligències en el tracte per part del cuidador/a, possibles maltractaments psicològics, socials, físics... a la persona gran o a l'inversa, de la persona gran al cuidador/a, poden vulnerar el dret de la lliure elecció tant de la persona gran com del cuidador o el dret al cuidador/a de desenvolupar-se professionalment, entre d'altres... que fins el moment no s'ha tingut en compte a l'hora de pensar les polítiques de suport a la dependència.

Les polítiques de benestar social per l'atenció a la dependència desenvolupades fins el moment s'havien basat en un model "familista", que agafava com a base el supòsit que les famílies havien d'assumir la provisió de benestar dels seus membres (Esping-Andersen et al, 2002). Aquest supòsit ens ha portat ha xifres com que el 80% de persones grans dependents tenen suport de manera exclusivament per l'anomenada cura informal, i a més a més, amb una clara discriminació de gènere, ja que són les dones qui exerceixen en un 83% aquesta tasca.

És en aquest marc que hem de situar el moment històric que estem vivint, moment d'un canvi social i polític que ens permet poder parlar de noves línies d'intervenció basant-nos en els drets de les persones, drets reconeguts políticament i socialment. Així doncs, parlem de l'oportunitat que ens dona la nova llei Estatal de "Promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència", així com la necessitat d'adaptar-nos a la transformació de models familiars (desaparició de la família extensa, pèrdua d'estabilitat de la institució familiar, retard de l'edat del matrimoni, mobilitat i separació geogràfica, increment de famílies monoparentals, espai reduït dels habitatges...) i a la transformació del rol social de les dones que està trencant el model de patriarcat, determinant la seva incorporació plena a la vida social, econòmica, cultural i política.

Així doncs, el nou repte és reflexionar sobre quins drets i quins deures del cuidadors/es cal tenir en compte en les noves polítiques d'intervenció i per altra banda, cal avançar en el reconeixement social de la tasca de cuidar, superant la concepció que aquest fet és una qüestió privada per passar a ser pública i canviant la visió tradicional familista per una nova visió on el respecte dels drets dels cuidadors/es i de les persones grans sigui la prioritat, garantint uns ítems de qualitat i corresponsabilitzant tant a tots els membres de la família, com a tota la societat i l'administració en la tasca de fer-se càrrec de les persones amb dependència.

D'aquesta manera, podríem parlar de drets dels cuidadors/es com:

- dret a un reconeixement social
- dret a compartir la tasca de cuidar
- dret a superar la prespectiva de gènere femení a favor d'una igualtat entre gèneres
- dret a un pla individualitzat d'atenció
- dret a rebre informació i formació
- dret a rebre ajut formal
- dret a tenir temps de respir i oci
- dret a rebre suport emocional i psicològic
- dret a la conciliació laboral-familiar
- dret a realitzar-se professionalment
- dret a escollir
- dret a demanar una corresponsabilitat econòmica per part de l'administració en la càrrega que suposa la tasca de cuidar

Però a la vegada ens obliga a parlar de deures per als cuidadors/es

- deure a respectar i vetllar els drets de les persones grans que tenen al seu càrrec
- deure d'informar-se i formar-se per atendre amb qualitat a la persona gran
- deure a demanar ajut quan hi ha una impossibilitat de continuar realitzar la tasca de cuidar garantint uns mínims de qualitat
- deure d'invertir l'ajut per l'objectiu pel que s'hagi donat

I tots aquests drets i deures cal conjugar-los en la vida quotidiana de tots els cuidadors/es, dins la complexitat de relacions i sentiments que envolta la cura informal i tenint en compte que caldrà agafar com a punt de partida les necessitats individuals de cada cas. Per aquest motiu caldrà l'articulació de molts mecanismes (dotar de recursos pressupostaris, motivar la voluntat de canvi i millora per part de professionals i polítics, vetllar per tenir un esperit crític per a treballar per a la millora continua...) per poder garantir el respecte dels drets i deures dels cuidadors i les persones grans.

Algunes preguntes:

- Quins són els drets i deures que creieu que voleu destacar dels cuidadors/es?
- Quins canvis ens pot suposar parlar del drets i deures dels cuidadors en la nostra pràctica professional?
- Quina visió podeu aportar des de l'associacionisme, psicologia o administració?
- Creieu que la societat en general està preparada per a fer-se corresponsable de la tasca de cuidar les persones dependents?
- Quins canvis creieu que cal realitzar per fer-ho possible?
- Quins reptes se'ns plantegen?

Sr. Josep Vilajoana

Vicedegà del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya.

CUIDAR: *tenir cura d'una persona, sigui quina sigui la gradació de la seva dependència, exigeix una bateria d'ajustaments que tindrà èxit o no en funció de diverses variables biopsicosocials.*

Des de la perspectiva de la psicologia hi ha diferents MOMENTS especialment útils per a facilitar o optimitzar la tasca dels cuidadors.

Un diagnòstic de malaltia o de qualsevol trastorn mobilitza sempre ansietats; així doncs, cuidar la comunicació en aquests moments és molt important i de vegades condiciona gairebé tot el procés posterior.

La cronicitat, les pèrdues inherents a un procés de malaltia o deteriorament produeixen inevitablement un desgast que molt sovint disminueix les habilitats d'un bon cuidador.

El suport emocional, orientat a enfortir la realització de les tasques i evitar la claudicació, son un recurs sovint imprescindible per resistir.

Però, sobre tot, és bàsic intervenir estratègicament sobre els aspectes que es posen en joc, relacionats, per exemple, amb la història familiar, els moments clau en les transicions familiars, la història natural de cada malaltia, l'existència d'una feble xarxa informal o la manca o l'abandonament del propi projecte vital del cuidador.

El repte és demostrar que generalment la tasca de cuidar no és una opció lliure, encara que en moltes ocasions és una dedicació assumida pel cuidador. A partir d'aquesta decisió, més o menys tàcita, la implementació de serveis que facin compatibles les tasques de cuidar amb la realització personal, preservant els afectes existents és un dret irrenunciable que la legislació ha de preveure.
